

Mistr Eckhart: Kázání 40

Modicum et iam non videbitis me (J16,16)¹

Řekl jsem latinsky taková slova, která píše svatý Jan v evangeliu, a která se čtou tuto neděli. Ta slova řekl náš Pán svým učedníkům: „Maličko, a neuzříte mne, a opět maličko, a uzříte mne; nebo já jdu k Otci“ (J16,16). Když ještě na duši ulpívá něco tak malého, „pak mne neuzříte“. Svatý Augustin klade otázku, co je věčný život, a odpovídá a říká: Mne se ptáš, co je věčný život? Zeptej se *samotného* věčného života a naslouchej mu! Nikdo neví lépe, co je horko, než ten, komu *je* horko; nikdo neví lépe, co je moudrost, než ten, kdo *má* moudrost; nikdo neví lépe, co je věčný život, než věčný život sám. Náš Pán Ježíš Kristus tedy říká: „Věčný život je to, když Tě, Bože, člověk pozná samotného jako jediného pravého Boha“ (J17,3).

Ten, kdo by poznal Boha (jen) z dálky jakoby skrze prostředníka nebo v nějakém mračnu, ten by se (ani) za celý tento svět od Boha (už) ani na okamžik neodloučil. Co myslíte, jak teprve je úchvatné, když člověk nahlíží Boha nezprostředkovaně? Nuže náš Pán praví: „Maličko, a neuzříte mne, a opět maličko, a uzříte mne; nebo já jdu k Otci.“ Všechna stvoření, která Bůh kdy stvořil nebo stvořit mohl, kdyby býval chtěl, to vše je proti Bohu „maličko nebo trošku“. Nebe je tak velké a tak daleko, že byste tomu nevěřili, ani kdybych vám to řekl. Kdybych vzal jehlu a její špičkou se dotknul nebe, pak by to, co by se z nebe na špičku jehly vešlo, bylo ve srovnání s nebem a tímto celým světem větší, než jaké je nebe a celý svět proti Bohu. Proto je velmi trefně řečeno: „Maličko, a neuzříte mne.“ Dokud v tobě ještě svítí něco ze stvoření, do té doby ještě Boha nevidíš, i kdyby to stvoření bylo sebemenší. Proto říká duše v Písni Šalomounově: „Chodila jsem kolem a hledala toho, kterého duše moje miluje, a nenašla jsem ho“² (Ps3,2). Našla anděly a mnohé další, ale nenašla toho, kterého duše její milovala. (Dále) říká: „Později, když jsem přeskočila ještě maličko nebo trošku, pak jsem našla toho, kteréhož duše moje miluje“ (Ps3,4), skoro jako by chtěla říci: „Když jsem přeskočila všechna stvoření“ - což je „maličko“ nebo „trošku“ - „tu jsem našla toho, kteréhož moje duše miluje“. Duše, která má nalézt Boha, musí přeskočit a překonat všechna stvoření.

Vězte tedy: Bůh miluje duši tak mocně, že kdyby mu někdo znemožnil ji milovat, vzal by mu jeho život a jeho bytí a Boha by zabil, pokud si můžeme dovolit něco takového říci; neboť právě ta láska, kterou Bůh duši miluje, tou stejnou láskou rozkvétá Duch svatý a tato láska *je* Duch svatý. A protože tedy Bůh duši tak silně miluje, musí být duše něco stejně velkého.

¹ Maličko, a neuzříte mne, a opět maličko, a uzříte mne; nebo já jdu k Otci.

² Na ložci svém v noci hledala jsem toho, kteréhož miluje duše má. Hledala jsem ho, ale nenašla jsem ho. Již tedy vstanu, a zchodím město; po ryncích i po ulicích hledati budu toho, kteréhož miluje duše má. Hledala jsem ho, ale nenašla jsem ho.

Jeden mistr v *Knize o duši* říká: Kdyby mezi nimi neleželo nic, co zprostředkovává, vnímalo by [naše] oko mravence nebo komára v tom nebeském.

A je to pravda a myslel tím oheň a vzduch a mnohé další, co je mezi nebem a okem. Jiný mistr (ale) říká: Kdyby nebylo žádného prostředníka, nevidělo by oko (vůbec) nic. A oba to říkají správně.

První říká: Kdyby mezi nimi neleželo nic, co zprostředkovává, mohlo by oko vnímat mravence v tom nebeském. A myslí tím něco správného. Kdyby totiž mezi Bohem a duší nebyl žádný prostředník, viděla by duše Boha jen tak; neboť Bůh nic zprostředkovaného nezná a nic zprostředkovaného ani nestrpí. Dokud duše není zcela prosta nebo zbavena všeho zprostředkovaného, i kdyby to bylo sebemenší, Boha do té doby nevidí. Kdyby mezi tělem a duší byl nějaký prostředník, a kdyby byl třeba jen velikosti vlasu, pak by mezi nimi nikdy neexistovala skutečná jednota. A je-li tomu tak (už) u tělesných věcí, platí to tím více u duchovních. Boëthius říká: Chceš-li poznat prostou pravdu, odlož radost i strach, důvěru a naději a trápení. Radost je prostředníkem, strach je prostředníkem, důvěra a naděje a trápení - to vše je prostředníkem. Dokud k nim přihlížíš a dokud ony tě zaneprazdňují, do té doby *nevidíš Boha*.

Jiný mistr (ale) říká: Kdyby nebylo nic, co zprostředkovává, nevidělo by moje oko (vůbec) nic. Když si na oko položím ruku, nevidím tu ruku. Když ji (ale) podržím před sebou, hned ji vidím. To vyplývá z její materiální povahy, kterou ruka má; a proto se (materiální povaha) musí (nejprve) osvitit a zjemnit ve vzduchu a ve světle a (pak) být přenesena do mého oka jako obraz. To můžete pozorovat na zrcadle: Když si před sebou podržíš zrcadlo, vidíš v něm svůj obraz. Oko a duše ale jsou takovým zrcadlem, aby se v něm objevilo všechno, co se před ním podrží. Proto (také) nevidím ruku nebo kámen (sám o sobě), nýbrž vidím obraz kamene; tento obraz samotný ale nevidím v nějakém jiném obraze nebo v nějakém prostředníku, nýbrž ho vidím bezprostředně a bez obrazu, protože obraz (sám) je tím prostředníkem a ne něčím jiným, co zprostředkovává, neboť obraz je bez obrazu a pohyb bez pohybu - to způsobuje ten pohyb -, a velikost je bez velikosti, ale to dělá to velké; a proto je obraz bez obrazu, neboť není nazírán v žádném jiném obraze. Věčné Slovo *je* oním prostředníkem a obrazem samotným, který je tu bez prostředníka a bez obrazu, aby duše ve věčném Slovu pochopila a poznala Boha bezprostředně a bez obrazu. V duši je taková síla, rozum, která má v sobě od začátku, jakmile si Boha všimne nebo Ho ochutná, pět vlastností. Zaprvé tu, že odděluje od toho zde a nyní. Zadruhé, že není ničemu podobná. Zatřetí, že je prostá a nesmíšená. Začtvrté, že sama v sobě působí a hledá. Zapáté, že je obrazem.

Zaprvé (tedy): že (tato síla) odděluje od toho zde a nyní. „Zde“ a „nyní“, to znamená čas a místo. „Nyní“, to je to nejmenší z času, není to ani kousek času ani dílek času, je to však přece chuť času, špička času a konec času. A přece, i když je to tak malé, musí to pryč; všechno, co se (ještě nějak) dotýká času nebo (třeba jenom) chuti času, to všechno musí pryč. - Jinak: (tato síla) odděluje od toho zde. „Zde“ znamená místo. Místo, na kterém stojím, je docela malé. Přece však, ať je malé, jak chce, musí pryč, když chce člověk vidět Boha.

Zadruhé: ničemu se nepodobá. Jeden mistr říká: Bůh je bytí, kterému se nic nepodobá ani se mu nic podobat nemůže. Avšak svatý Jan říká: „Budeme nazýváni dětmi Božími“³ (1J3,1). Máme-li však (tedy) být dětmi božími, musíme mu být podobni. Jak ale pak může ten mistr říkat: Bůh je bytí, kterému se nic nepodobá? - Tomu je třeba rozumět takto: Tím, že se tato síla ničemu nepodobá, právě tím se podobá Bohu. Stejně jako se Bůh ničemu nepodobá, právě tak se ničemu nepodobá ani tato síla. Vězte, že všechna stvoření k tomu spějí a od přírody působí tak, aby se podobala Bohu. Nebe by nikdy neobíhalo, pokud by se nehnilo za Bohem nebo nehledalo podobenství s Bohem. Kdyby nebyl Bůh ve všech věcech, přirozenost by v žádných věcech nic nezpůsobovala a po ničem netoužila; neboť, ať je ti to milé nebo ne, ať to víš nebo ne: tajně, v tom nejvnitřnějším, tato přirozenost hledá a usiluje o Boha. Každý, kdo má velikou žízeň a někdo mu nabídne se napít, nikdy by přece po tom netoužil, kdyby v tom nebylo něco z Boha. Přirozenost by netoužila po jídle, ani po pití ani po šatech, ani po příbytku ani po něčem, co je v nějakých věcech, kdyby v nich nebyl Bůh, a tajně hledá a žene se a trýzní se stále tím, aby v tom všem našla *Boha*.

Zatřetí: že je prostá a nesmíšená. Boží přirozeností je, že nemůže snést žádné míšení a smíšení. Stejně tak nemá tato síla žádné směsi a příměsi: není v ní nic cizího, a nic cizího do ní nemůže spadnout. Kdybych o nějakém hezkém člověku řekl, že je bledý a černý, křivdil bych mu. Duše má být zcela bez smíšení. Kdyby někdo něco připnul na mou kápi nebo na ni něco posadil, tak by ten, kdo by za tu kápi zatáhnul, táhnul s ní i to, co je na ní připnuté. Když to strpím, jde všechno to, co strpím se mnou. Když zatáhneme za to, na čem člověk staví, tak s tím táhneme toho člověka. Avšak člověk, který by nebyl na ničem založený a na ničem nelpěl, takový člověk by zůstal zcela nepohnutý, kdybychom třeba obrátili nebe a zemi, protože na ničem nelpí a nic neulpívá na něm.

Začtvrté: že vždy hledá nebo činí uvnitř. Bůh je takové bytí, že vždy bydlí v tom nejvnitřnějším. Proto ho rozum stále hledá. Vůle naopak jde ven za tím, co miluje. Když za mnou například přijde můj přítel, rozleje se moje vůle se svou láskou zcela na něho a najde v tom potěšení. Svatý Pavel však říká: „Poznáme Boha tak, jako on poznává nás.“ (1 Kor 13, 12). Svatý Jan (však) říká: „Poznáme Boha takového, jaký je“ (1 J 3,2). Mám-li být barevný, musím mít na sobě to, co patří k barvě. Nikdy nebudu barevný, jedině když mám na sobě bytí barvy. Nikdy nemůžu vidět Boha, jen v tom stejném, v čem se vidí on sám. Proto říká jeden svatý: „Bůh bydlí ve světle, ke kterému není žádný přístup“ (1 Tim 6, 16). Nikdo kvůli tomu nemusí klesat na mysl: člověk se přece nachází na cestě nebo u vchodu, a to je dobré; od (samotné) pravdy ale je (ještě) daleko, neboť *Bůh* to (ještě) není.

Zapáté: je obrazem. Nuže tedy, dávejte teď dobrý pozor a dobře si to zapamatujte, - neboť toto celé kázání je v tomto obsaženo. Obraz a pravzor (Urbild) jsou tak zcela jedním a navzájem sjednocené, že v nich člověk nedokáže rozeznat žádný rozdíl. Člověk si klidně může představit oheň bez horka a horko bez ohně. Člověk si (také)

³ Pohléd'te, jakou lásku dal nám Otec, *totiž* abychom synové Boží slouli. Proto' svět nezná nás, že jeho nezná.

klidně může představit slunce bez světla a světlo bez slunce. Ale člověk nemůže nijak rozeznat obraz od pravzoru. A řeknu ještě více. Ani Bůh se svou všemohoucností by nedokázal rozeznat žádný rozdíl, neboť se spolu rodí a umírají také spolu. Když zemře můj Otec, nezemřu kvůli tomu (také) *já*. Když někdo zemře, nemůžeme už říci: je to jeho syn, říkáme ale: *byl* to jeho syn. Když nabílíme stěnu, pak je tím, že je bílá, stejná jako všechno bílé. Když ji ale obarvíme načerno, je pro všechny bílé mrtvá. Vidíte, a právě tak je to tady. Když zahyne obraz, který je stvořen podle Boha, pak zahyne také obraz Boží.

Chtěl jsem říci jednu věc, - staly se z ní ale dvě, a staly se z ní tři. Nuže, dobře mě poslouchejte! Rozum nahlíží dovnitř a proráží do všech koutků božství a bere Syna v srdci Otce a v jeho základě a umístí ho do svého základu. Rozum proniká dovnitř, nestačí mu dobrota ani moudrost ani pravda ani Bůh sám. Ano, celá pravda je: Bohem se spokojí stejně málo jako kamenem nebo stromem. Nikdy si neodpočine, proráží do základu, kde vznikají dobrota a pravda a bere je (= to božské bytí) *in principio*, v začátku, tam, kde počínají dobrota a pravda, ještě než dostane nějaké jméno, ještě dříve než proráží, bere je v mnohem vyšším základě, než jsou dobrota a moudrost. Jeho sestra, vůle, se uspokojí s Bohem, pokud je dobrý. Rozum ale to vše odděluje a vchází dovnitř a proráží ke kořenům, kde se rodí Syn a vychází Duch svatý.

Abychom to pochopili a byli navždy blažení, k tomu nám dopomáhej Otec a Syn a Duch svatý. Amen.